

POSTANOWIENIE

8 kwietnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Władysław Pawlak

na posiedzeniu niejawnym 8 kwietnia 2025 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa P. K., D. K. i P. K.1
przeciwko P. spółce akcyjnej w W
o ustalenie i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej P. spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z 29 maja 2024 r., V ACa 610/23,

1. przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania w części, w jakiej Sąd Apelacyjny w Gdańsku zmieniając wyrok Sądu Okręgowego w Toruniu z dnia 13 stycznia 2023 r., I C 2028/21, zasądził kwotę 75737,96 (siedemdziesiąt pięć tysięcy siedemset trzydzieści siedem 96/100) zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 28 lutego 2024 r. do dnia zapłaty także na rzecz powodów D. K. i P. K.1;

2. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w pozostałej części;

3. zasądza od strony pozwanej na rzecz powódki P. K. kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia pozwanej niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Pozwem skierowanym przeciwko P. spółce akcyjnej z siedzibą w W., powodowie: P. K., D. K. i P. K.1 domagali się, w szczególności, zasądzenia od pozwanego na rzecz powódki P. K. kwoty 90.591,58 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 28 września 2019 r. do dnia zapłaty; ustalenia nieistnienia między stronami stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu nr [...] zawartej 25 lipca 2008 r.; zgłosili także określone żądanie ewentualne.

W odpowiedzi na pozew pozwany P. S.A. w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości.

W ocenie rozpoznającego sprawę Sądu Okręgowego w Toruniu postanowienia umowy kredytu nr [...] wprowadzające mechanizm denominacji kształtowały prawa i obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, a przy tym rażąco naruszały interesy kredytobiorców. W konsekwencji, wobec abuzywności spornych klauzul waloryzacyjnych, przedmiotowa umowa kredytu została uznana przez Sąd I instancji za nieważną. Ostatecznie wyrokiem z 13 stycznia 2023 r., Sąd Okręgowy w Toruniu, w szczególności: I. ustalił, że nie istnieje stosunek prawny wynikający z umowy kredytu nr [...] z 25 lipca 2008 r.; II. zasądził od pozwanego na rzecz powódki P. K. kwotę 90.591,58 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 17 października 2019 r. do dnia zapłaty; III. oddalił powództwo w zakresie odsetek w pozostałej części.

Apelację od powyższego wyroku Sądu Okręgowego w Toruniu złożył pozwany podnosząc zarzuty naruszenia wyszczególnionych przepisów postępowania oraz przepisów prawa materialnego, wnosząc o jego zmianę. W dalszej kolejności podniósł, między innymi, zarzut odnośnie do zatrzymania świadczeń powodów na rzecz pozwanego z tytułu przedmiotowej umowy kredytu w zakresie kwoty 112.000,- zł, stanowiącej równowartość wypłaconego kapitału kredytu. Nadto w piśmie procesowym z 11 marca 2024 r., sprecyzowanym pismem z 10 maja 2024 r. pozwany wniósł o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z oświadczenia powodów o potrąceniu celem wykazania faktu, iż roszczenie o

zapłatę dochodzone przez powodów powinno zostać oddalone w całości, także w razie uznania przedmiotowej umowy kredytu za nieważną.

W odpowiedzi na apelację powodowie domagali się jej oddalenia w całości.

W ocenie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku zaskarżony apelacją pozwanego wyrok Sądu I instancji należało zmienić, przy czym z innych przyczyn, niż te, które zostały wskazane w apelacji. Na tę zmianę miało wpływ stanowisko pozwanego wyrażone w pismach procesowych z 11 marca 2024 r. i 10 maja 2024 r., w których zgłosił on wniosek o przeprowadzenie dowodu z dokumentu zawierającego oświadczenie powodów o potrąceniu, a nadto zarzut wygaśnięcia roszczenia powodów wskutek dokonanego potrącenia. Sąd Apelacyjny uznał że dokonując kompensaty wzajemnych wierzytelności, z dochodzonego roszczenia powodom pozostała kwota 75.737,96 zł i taką kwotę należało im zasądzić po ostatecznym rozliczeniu nieważnej umowy. W zakresie, natomiast, należnych powodom odsetek ustawowych za opóźnienie, Sąd Apelacyjny wskazał, że przedmiotem potrącenia pozostawały również skapitalizowane odsetki od kwoty 90.591,58 zł liczone od 17 października 2019 r. do 7 lutego 2024 r., tj. do dnia złożenia oświadczenia o potrąceniu.

Ostatecznie w wyniku rozpoznania apelacji pozwanego, Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyrokiem z 29 maja 2024 r., w szczególności, I. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie II w ten sposób, że w miejsce zasądzonej kwoty 90.591,58 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 17 października 2019 r. do dnia zapłaty zasądził od pozwanego P. spółki akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz Powodów P. K., D. K. i P. K.1 kwotę 75.737,96 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od tej kwoty liczonymi od 28 lutego 2024 r. do dnia zapłaty; II. oddalił apelację w pozostałej części.

Pozwany – P. S.A. w W. - skargą kasacyjną zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 29 maja 2024 r w części, tj. co do pkt. I w całości, co do pkt. II w części w jakiej w związku z oddaleniem apelacji pozwanego uwzględniono roszczenie o zasądzenie na rzecz powódki P. K. ponad kwotę 41.459,74 zł oraz co do pkt. III wyroku rozstrzygającego o kosztach procesu.

Skargę tę oparł na zarzutach naruszenia przepisów postępowania, tj.: art.

321 k.p.c. w zw. art. 391 § 1 k.p.c., które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, poprzez zmianę wyroku Sądu I instancji w punkcie II. i zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów P. K., D. K. i P. K.1 kwoty 75.737,96 zł w sytuacji, gdy powodowie pozwem z 17 września 2021 r. wystąpili z żądaniem 1) zasądzenia od pozwanego (wyłącznie) na rzecz powódki P. K. kwoty 90.591,58 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie licznymi od tej kwoty od 28 września 2019 r. oraz 2) ustalenia nieistnienia stosunku prawnego między stronami (wszystkimi powodami, a pozwanym) wynikającego z umowy kredytu nr [...] oraz na zarzutach naruszenia przepisów prawa materialnego, poprzez ich błędną wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, tzn.: art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 i 2 k.c.; art. 498 § 1 k.c. w zw. z art. 499 k.c. przez uznanie, że oświadczenie strony powodowej o potrąceniu wierzytelności miało skutek od 27 lutego 2024 r., podczas gdy właściwą datą z jaką należało przyjąć skutek złożonego oświadczenia o potrąceniu jest data 17 października 2019 r.; art. 498 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 499 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że wskutek złożonego przez stronę powodową oświadczenia o potrąceniu doszło do skutecznego umorzenia wierzytelności strony powodowej w kwocie 34.279,22 zł tytułem skapitalizowanych odsetek ustawowych za opóźnienie od dochodzonej pozwem kwoty 90.591,58 zł, liczonych od 17 października 2019 r. do 27 lutego 2024 r., podczas gdy odsetki za opóźnienie od wierzytelności dochodzonej pozwem, za okres po dniu powstania stanu potrącalności uległy umorzeniu.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na to, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), tj. art. 489 § 1 k.c. w zw. z art. 499 k.c., które to przepisy, w ocenie skarżącego, w praktyce sądowej prowadzą do rozbieżności dotyczącej tego, czy oświadczenie o potrąceniu wierzytelności działa z mocą wsteczną, od chwili kiedy wymagalna stała się wierzytelność potrącającego czy też wywołuje skutki prawne dopiero od momentu jego złożenia; a ponadto, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c.) wobec dokonania zasądzenia od pozwanego na rzecz wszystkich powodów kwoty 75.737,96 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od 28 lutego 2024 r. do dnia zapłaty, podczas

gdy żądaniem pozwu - w zakresie roszczeń pieniężnych - było zasądzenie od pozwanego wyłącznie na rzecz powódki: P. K. kwoty 90.591,58 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od 17 października 2019 r. wobec czego doszło do orzeczenia ponad żądanie pozwu (naruszenie przepisu art. 321 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.).

We wnioskach skarżący domagał się, w szczególności, uchylenia zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku w zaskarżonej części i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi w innym składzie, ewentualnie, uchylenia zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku w zaskarżonej części i rozstrzygnięcia sprawy co do istoty stosownie do art. 398¹⁶ k.p.c., poprzez oddalenie powództwa wobec powódki P. K. ponad kwotę 41.459,74 zł oraz umorzenia postępowania w zakresie zasądzenia na rzecz D. K. i P. K.1 kwoty 75.737,96 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od tej kwoty liczonymi od 28 lutego 2024 r. do dnia zapłaty, z uwagi na orzeczenie ponad żądanie art. 321 § 1 k.p.c.

W odpowiedzi na skargę pozwanego powodowie wniesli o odmowę jej przyjęcia do rozpoznania, a w razie jej przyjęcia do rozpoznania przez Sąd Najwyższy, o jej oddalenie, jako bezzasadnej oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta

do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, Nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Skarżący powołał się w skardze m.in. na przesłankę określoną w art. 398⁹ § 2 k.p.c.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ. i z 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.).

W odniesieniu do podnoszonych we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wątpliwości interpretacyjnych dotyczących tzw. kredytów frankowych, w tym także jeśli chodzi o problematykę interesu prawnego konsumenta w ustaleniu nieważności (bezskuteczności) tego rodzaju umowy kredytowej należy stwierdzić, że zostały one już wyjaśnione szczegółowo w orzecznictwie sądowym, nie ma zatem podstaw, aby się do nich ponownie odnosić (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego w sprawach I CSK 2225/23, I CSK

2268/23, I CSK 2291/23 i I CSK 2334/23 oraz wyroki w sprawach II CSKP 957/23, II CSKP 1002/23, II CSKP 1956/22, II CSKP 2164/22 i II CSKP 2295/22, II CSKP 690/23, II CSKP 1996/22, II CSKP 2231/22 i II CSKP 278/23, II CSKP 380/23, II CSKP 617/23).

Jeżeli chodzi o zagadnienie wymagalności roszczeń zwrotnych (w związku z ustaleniem nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytowej) w stosunkach prawnych pomiędzy powódką P. K. a pozwanym, to należy wskazać, iż zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione z nim indywidualnie nie wiążą go, jeśli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane jednoznacznie. Przepis ten stanowił wynik implementacji do polskiego porządku prawnego dyrektywy 93/13. Zważywszy na konstytucyjną hierarchię źródeł prawa, przepisy tej dyrektywy mają, w zakresie, który regulują, charakter nadrzędny w stosunku do przepisów prawa krajowego. Tak samo pierwszeństwo ma wykładnia przepisów tej dyrektywy dokonywana w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (wcześniej Europejski Trybunał Sprawiedliwości).

W wyroku z 14 grudnia 2023 r., C- 28/22 Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej kolejny raz wyjaśnił, że w razie stwierdzenia nieważności umowy kredytowej zawartej przez przedsiębiorcę z konsumentem, konsument jest uprawniony do domagania się od przedsiębiorcy zwrotu świadczeń spełnionych przez konsumenta w wykonaniu tej umowy oraz odsetek za opóźnienie od momentu upływu terminu nałożonego na danego przedsiębiorcę do wykonania tego zobowiązania, po tym jak przedsiębiorca ten otrzyma wezwanie do zwrotu tego świadczenia, zaś zgłoszony przez przedsiębiorcę zarzut zatrzymania w ogóle nie niweczy roszczenia odsetkowego konsumenta. Natomiast w wyrokach z 15 czerwca 2023 r., C - 520/21, z 7 grudnia 2023 r., C-140/22 oraz w postanowieniu z 11 grudnia 2023 r., C-756/22 Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej stwierdził, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że w kontekście nieważności umowy kredytowej zawartej przez przedsiębiorcę z

konsumentem, stoją one na przeszkodzie takiej wykładni prawa krajowego, że instytucja bankowa może domagać się od konsumenta rekompensaty przekraczającej zwrot kapitału wypłaconego z tytułu wykonania umowy oraz ustawowe odsetki za zwłokę liczone od dnia wezwania do zapłaty, a ponadto w wyroku z 7 grudnia 2023 r., C-140/22 wyjaśnił, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że w kontekście nieważności umowy kredytowej ze względu na przewidziane w niej abuzywne postanowienia, stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą wykonywanie praw, które konsument wywodzi z tej dyrektywy, jest uzależniona od złożenia przez tego konsumenta przed sądem oświadczenia, w którym twierdzi on, że nie wyraża zgody na utrzymanie w mocy tego abuzywnego warunku oraz że jest świadomy konsekwencji tego uznania nieważności umowy oraz wyraża on zgodę na uznanie umowy za nieważną.

Z powyższych przyczyn Sąd Najwyższy co do zgłoszonego przez wszystkich powodów żądania ustalenia nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytowej oraz w zakresie uwzględnionego w drugiej instancji powództwa o zapłatę P. K. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. W stosunku do powódki P. K. Sąd Najwyższy odmówił w całości przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, co oznacza, że w relacjach pomiędzy nią a pozwanym należało orzec o kosztach postępowania kasacyjnego. Ponadto zważywszy na okoliczność, że zostały zgłoszone dwa żądania, mające charakter samodzielny i odrębny (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 15 września 2023 r., III CZ 78/23), zaś żądanie ustalenia zgłosili także pozostali powodowie, należy ich traktować co do tego żądania za stronę wygrywającą proces w drugiej instancji i dlatego odmowa przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania obejmuje także rozstrzygnięcie o kosztach dotychczasowego postępowania apelacyjnego w sporze pomiędzy nimi i pozwanym (pkt III), tym bardziej, że jako konsumenci nie ponoszą odpowiedzialności za orzeczenie przez Sąd drugiej instancji ponad żądanie jak chodzi o roszczenie pieniężne. Z uwagi na wartość przedmiotu sporu co do żądania ustalenia zasądzona łącznie na rzecz wszystkich powodów kwota kosztów zastępstwa procesowego w drugiej instancji nie narusza interesów pozwanego.

O kosztach postępowania kasacyjnego w sporze pomiędzy powódką P. K. a pozwanym orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c., w zakresie zaś odsetek, opierając się na art. 98 § 1¹ k.p.c. w zw. z art. 19 ust. 1 i art. 31 ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 614) oraz przy uwzględnieniu § 2a rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 6 sierpnia 2014 r. w sprawie określenia brzmienia klauzuli wykonalności (jedn. tekst: Dz. U. z 2021 r., poz. 2324). Zasądzone koszty obejmują wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według stawki minimalnej (§ 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie - jedn. tekst: Dz. U. z 2023 r., poz. 1964 ze zm.).

Na marginesie należy wskazać, że w zdaniach odrębnych do uzasadnień wyroków Sądu Najwyższego w sprawach II CSKP 377/22 i II CSKP 395/22 oraz w zdaniach odrębnych do wyroków Sądu Najwyższego w sprawach II CSKP 616/22, II CSKP 701/22 i II CSKP 1511/22, podjęto próby rozwiązania zagadnień prawnych związanych z klauzulami przeliczeniowymi i klauzulami walutowymi, w tym klauzulami ryzyka walutowego - przy uwzględnieniu orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej - na tle konkretnych stanów faktycznych w odniesieniu do problematyki nieważności umów kredytowych indeksowanych i denominowanych do waluty obcej, zawieranych z konsumentami, jednak zaprezentowane tam koncepcje nie zyskały akceptacji w orzecznictwie Sądu Najwyższego oraz sądów powszechnych.

[SOP]

[r.g.]

